మూలం : టాల్‌స్టాయ్   అనువాదం : రాంషా

ఆమర్నాడు తన క్రొత్త పెళ్లికూతుర్ని గురించీ, ఒక్క స్టెపానిడా తప్ప ప్రపంచంలోని అన్నింటిన్నీ గురించీ ఆలోచించుకొంటూ బస్తీకి బయలుదేరాడు. చర్చిదాకా వెళ్లేటప్పటికి చర్చినుంచి జనం రావటం కనిపించింది. కొంతమంది యువకులు, వాళ్ల వెనకనే యువతులు ఆ వెనకాల ఇద్దరు స్త్రీలు ఎదురయ్యారు. అందులో ఒకామె వయోవృద్ధ. రెండో ఆమె తానెక్కడో చూసినగుర్తు. చక్కగా సింగారించుకొంది. చేతుల్లో శిశువుతో చాలా తేలిగ్గా ఠీవిగా నడుస్తోంది. వాళ్లుకూడా తనకు దగ్గిరపడ్డారు. ఆ ముసలావిడ పక్కకి వత్తిగిల్లి వంగి నమస్కరించింది. బిడ్డనెత్తుకున్న ఆవిడ తలవంచి తన నవ్వుతున్న కళ్లతో పలకరించింది.

అవును, ఆవిడే; అనుమానంలేదు. కాని, గతజల సేతుబంధనం. ఆవిడకేసి చూడటంకూడా అనవసరమే. 'ఆ బిడ్డ వాడేకావచ్చు,' మనస్సులో మెరిసిన ఒక ఆలోచన. ఆఆలోచనకి అతనికే సిగ్గయింది. అదెల్లా? ఆమెకి భర్త ఉన్నాడు. ఆభర్తని ఆమె కలుసుకొనేది. ఆవిషయాన్ని తను అంతగా పట్టించుకోలేదుకూడా. తనకు కావలసింది తన ఆరోగ్యం — ఆమెకు డబ్బు ఇచ్చాడు. ఇంక బాధపడటం దేనికి! మళ్లీ తామిద్దరూ కలుస్తారన్న సమస్య, ఇదివరకులేదు; ఇకముందు వుండదు; అలా ఉండటానికి వీల్లేదు. అందుకని తన అంతరాత్మ గొంతుకను పిసికి చంపివేశాడని కాదు. అసలు ఆ అంతరాత్మ ఈ విషయంలో ఏమీ కలగజేసుకోలేదు. తన తల్లితో ఆవేళ ఆ చర్చివచ్చాక, మళ్లీ ఈవేళ ఇలా తలవని తలంపుగా ఈమెను కలుసుకొనేలోగా— ఆమె ఆలోచనే అతనికి రాలేదు. మళ్లీ కలుసుకోనన్నా లేదు.

ఈస్టర్ వెళ్లిన మరుసటి వారం బస్తీలో ఎజినీ వివాహమయిపోయింది. పెళ్లి కాగానే భార్యను తీసుకొని ఉన్న ఊరు వచ్చేశాడు. ఆ ఇల్లు ఆదంపతులకు అనుగుణ్యంగా ఉందికూడా. మేరీ వెళ్లిపోతానంది; కాని, ఎజీనీ ఆమెను వెళ్లవద్దని బ్రతి

మాలాడు. లీజాకూడా వెళ్లవద్దని ప్రార్థించింది. అందుకని ఆమె ఆవెనక విడిగా ఉన్న ఇంట్లోకి తరలి పోయింది.

ఈ విధంగా ఎజినీకి కొత్త జీవితం ప్రారంభమైంది!

* * * * * * * *

అతని వివాహమయిన మొదటి సంవత్సరం చాలా గడ్డుదనే చెప్పాలి. పెళ్లి ముందురోజుల్లో ప్రేమలోపడి అతను వాయిదా వేసిన వ్యవహారాలన్నీ, పెళ్ళికాగానే, ఒక్కసారి మీద పడ్డాయి.

బాకీలబారి నుంచి బైటపడటం బొత్తిగా అసాధ్యం. పొరుగూరి భూముల్ని తుడిచిపెట్టి ముఖ్యమైన కొన్ని బాకీల్ని రద్దుచేసినా మిగతావి అలానే ఉన్నాయి. అతని దగ్గర డబ్బు మాత్రంలేదు. స్వంత వ్యవసాయంబాగానే పండింది; శిస్తులు కూడా అపూర్వంగానే వసూలయ్యాయి. కాని, తన అన్నగారికి శిస్తు [మనోవర్తి] చెల్లించాడు. తను పెళ్ళిచేసుకొన్నాడు. అందుచేత చేతిలో చిల్లిగవ్వ మిగలలేదు. ఇక ఫ్యాక్టరీని కూడా మూయక తప్పని పరిస్థితి వచ్చేసింది. ఇలాంటి చిక్కులనుంచి తప్పుకోడానికి కూడా ఒకేఒక్క మార్గముంది. అదే తన భార్యసొమ్ము. లీజాకూడా తన భర్త స్థితిని గ్రహించి, వాడుకోమని వత్తిడి చేయసాగింది. ఎజినీ ఒప్పుకొన్నాడు. తన ఎస్టేటులోచేరి సగం తణఖా పుచ్చుకొనే షరతుమీద అయితే ఒప్పుకొన్నాడు. అలా ఇచ్చాడుకూడా. ఈపనికి తన భార్య చాలా బాధపడింది. తను అలా చేస్తే నిజానికి తన భార్యకోసం కానేకాదు; తన అత్తగార్ని ఉపశమింప జేయడానికే.

ఆ మొదటి సంవత్సరం – ఈ వ్యవహారాలన్నీ జయాపజయాల ఒడిదుడుకుల్లో పడి నిర్మలమైన ఎజినీ జీవితాన్ని విషమయం చేశాయి. దానికి తోడు భార్య అనారోగ్యం ఒకటి. పెళ్లయిన ఏడు నెలలకి లీజాని శనిగ్రహం పట్టుకొందనే అనాలి. ఒకసారి బస్తీనుంచి తన భర్త వస్తున్నాడని తెలిసి, ఉత్సాహంతో బండి కట్టించుకొని స్టేషన్‌కి బయలుదేరింది. ఆ గుర్రం – ఎప్పుడూ చెప్పినట్టు వినేదల్లా – ఆవేళ కొంచెం పేచీపెట్టింది. రోడ్డు పక్క సోలోపులోకి లాగేస్తుందేమోనన్న భయంతో కంగారుపడి బండిమీంచి కిందికి లీజా దూకేసింది. నిజానికి కొంత అదృష్టవంతురాలనే చెప్పాలి – అసలు చక్రంక్రింద పడవలసిన మనిషి – ఆమె గర్భిణీ స్త్రీ కూడా. ఆరాత్రే ఆమెకు నొప్పులు ఎక్కువై గర్భస్రావం జరిగింది. తాను ఆశించిన సంతాన నష్టమూ, తన భార్య అనారోగ్యమూ, తన వ్యవహారాల చిక్కులూ, అన్నిటికన్నా తన అత్తగారి ఆర్భాటమూ (లీజాజబ్బుపడగానే ఆమె తల్లి పరుగెత్తుకొచ్చింది) ఇవన్నీ కలిసి ఎజినీకి ఆ సంవత్సరాన్ని బొత్తిగా దుర్భరం చేశాయి.

ఈ గడ్డుపరిస్థితుల్ని తట్టుకోలేక పోయినప్పటికీ, ఆ సంవత్సరాంతానికి ఎలాగో ఎజినీ ఒక ఒడ్డున పడ్డాడు. తన చితికిపోయిన అదృష్టాన్ని పునఃప్రతిష్ఠించుకోవటం

లోనూ, తన తాతగారి ఫాయీకి తన జీవిత క్రమాన్ని సరిదిద్దుకోవటంలోనూ మొత్తానికి ఎలా అయితేనేమి విజయవంతుడయ్యాడు. ఋణాలకోసం ఆస్తినంతా అయినకాడికి తెగనమ్ముకోవలసిన స్థితి తప్పింది. ముఖ్యమైన స్థిరాస్థి, తన భార్య పేర సంక్రమించినప్పటికీ, మిగిలిపోయింది. ఇంక పంటలు బాగా పండి, ధరలు పడిపోకుండా ఉంటే మీదటికి తన సొమ్మేవరు తినను! అదొకటి.

ఇంకొకటి ఏమిటంటే, తను తన భార్యనుంచి ఎంత ఎక్కువ ఆశించినప్పటికీ, తను ఆశించిన దానికంటే ఎక్కువే పొందగలిగాడు. అంత ఎక్కువ ఆనందాన్ని పుంజుకోగలనని అతను ఆశించలేదుకూడా. ఇక ప్రణయకలహాలు — అతనెంత తీసుకురావాలని ప్రయత్నించినా — రానూలేదు; వచ్చినా నిలబడనూలేదు. దీనివల్ల అతను ఎంతో ఆనందంగా హాయిగా ఉండటమే కాకుండా బతకటం చాలా తేలికైనదనే అమూల్య నిర్ణయానికి రాగలిగాడు. జీవితం ఇంత హాయిగా ఎందుకుండాలో అతనికి తెలియదు; అయినా అది అతనికి హాయిగానే ఉంది.

ఇలా ఉండటానికి కూడా కారణం ఉంది; పెళ్లయిన వెంటనే. ఈ ప్రపంచంలోని ప్రతి ఒక్కడికన్నా కూడా తన భర్త ఉత్తముడని లీజా భావించ నారంభించింది. చాలా తెలివైనవాడనీ, పూర్తిగా పవిత్రుడనీ, అందరికన్నా ఉన్నతుడనీ ఆమె నిర్ణయించుకొని — అతనికై తన సర్వస్వాన్నీ అర్పించటం, అతని ఆనందమే పరమావధిగా తలపోయటం సాగించింది. అందరికీ అతని యందు అలాంటి భావం కలగటం అసాధ్యం కనుక, లీజాయే తన శక్తికొద్దీ అతని సేవలో నిమగ్న మయ్యేది. అతనికే వేళ ఏమేమి అవసరమో ఊహించి తెలుసుకోవటంలో తన మేధాశక్తినంతా వినియోగించి— అది ఎట్లాంటిదైనా, ఎంత కష్టసాధ్యమైనదైనా దానిని సాధించి తీరేది.

ఒక స్త్రీతో మాట్లాడటమే మనకి ఆనందంగా ఉంటుంది; వస్తుతః లీజా అలాంటి స్త్రీ. ఆమె అమూల్య ప్రేమకొక నమస్కారం పెట్టాలి. నిజంగా ఆమె తన భర్త హృదయాన్ని సాధించుకోగలిగింది. అతని అనుభూతిలోని ప్రతి చిన్న మార్పునీ, ప్రతి చిన్న పరిస్థితినీ ఆమె అనుగతం చేసుకొనేది — అతని అంతర్యం అతని కంటే ఆమెకే బాగా అర్థమయ్యేది. వాటికనుగుణంగానే ఆమె ప్రవర్తించేది. కనుక అతని అనుభూతుల్ని గాయపరచవలసిన అవసరమే ఆమెకు కలగలేదు. పోగా అతని దుఃఖాల్ని కొంచె పరిచి అతని సుఖాల్ని పెంపొందించేది. అతని అనుభూతుల్నే కాక అతని ఆనందాల్ని కూడా ఆమె అర్థం చేసుకొనేది. వ్యవసాయానికీ, ఫ్యాక్టరీకి, ఋణగ్రస్తులకీ సంబంధించిన గొడవలు — అవి ఆమెకెంత కొత్తవైనా—ఆమె చటుక్కున అర్థం చేసుకోగలగేది. ఆ నైపుణ్యంవల్ల, వాటి ప్రసంగంలోనే కాకుండా, వాటి తీర్పుకకూడా ఆమె అమూల్య సలహాలనిచ్చేది. ఆ సంగతి అతను కూడా అంటూండేవాడు. అతని వ్యవహారాల్ని. అతని మనుష్యుల్ని, ప్రపంచంలో అతనికి సంబంధించిన ప్రతీదాన్నీ అతని కళ్లతోటే చూడటం నేర్చుకోగలిగింది. ఆమెకు తనతల్లిమీద ప్రేమే.

కాని అతనికి తన అత్తగారంటే అయిష్టం కనుక — తనతల్లి తమ సంసార జీవితంలో కలుగజేసుకొన్నప్పుడల్లా ఆమె భర్తతరఫునే నిలబడి పోరాడేది. అప్పుడావిణ్ణి శాంత పరచటానికి మళ్లీ భర్తే పూనుకోవలసి వచ్చేది.

దీని కంతకీ తోడు ఆమెలో గొప్ప అభిరుచీ, నైపుణ్యం, వ్యవహార దక్షత కూడా ఉన్నాయి. ఆమె ఏ పనిచేసినా చేస్తున్నట్లే ఉండేదికాదు. ఫలితాన్ని బట్టి మాత్రమే ఆమె చేసిన పనిని గుర్తించాలి. శుభ్రతకీ, క్రమానికీ, అందానికీ ఆమెదే పేరు. తన భర్త జీవితాదర్శం ఎందులో ఉన్నదో ఆమె తేలికగా అవగతం చేసుకొంది. గృహకృత్య నిర్వహణలోనే అతని ఆదర్శాన్ని సాధించే కంకణం కట్టుకొంది. ఆ దీక్షలో ఆమె ఎన్నడూ పొరబడలేదు. పిల్లలులేక పోవటం ఒక్కటే కొరత. అయితే ఆ ఆశకూడా లేకపోలేదు. గత వర్షాకాలంలో ఒక డాక్టర్‌చే తన ఆరోగ్యం పరీక్ష చేయించుకొంది; ఆమెలో ఏమీ లోపంలేదనికూడా తెలుసుకొంది.

చివరకి ఆ కోరిక కూడా నెరవేరింది. మళ్లీ సంవత్సరాదినాటికి ఆమె గర్భవతి అయింది.

అయితే వారి సంసారసౌఖ్యాన్ని--విషపూరితం చేసిందనటానికి బదులు భయపెట్టిన దంటే చాలు — భయపెట్టిన సంగతి కూడా లేకపోలేదు. అదే ఆమెలోని అసూయ. ఆ అసూయని ఆమె ప్రదర్శించక ఎంత దాచుకున్నా, అది ఆమెను తరుచు బాధించసాగింది. ఎజినీ ఇంకో స్త్రీని ప్రేమిస్తాడనేకాదు — ఇంకో స్త్రీ అతనికి తగ్గది ఉన్నదని ఆమెకు నమ్మకమేలేదు; (తనయినా అందులకు తగుతుందా లేదా అని ఆమె ఎన్నడూ ఆలోచించలేదు.) — అయినా ఏ స్త్రీ అయినా అతన్ని ప్రేమించ సాహసిస్తుందేమోనని ఆమె భయం.

* * * * * * * *

ఇదీ వాళ్ల జీవితక్రమం! అతను ఉదయమే లేచేవాడు; అతనికదే అలవాటు. లేచి ఫ్యాక్టరీకో, పొలాలకో, తప్పితే మాళ్లశాలకో వెళ్లేవాడు. పదిగంటలయ్యేసరికి వచ్చేవాడు, మేరీ, లీజా, ఇంకో మామయ్య, ఎజినీ— నల్గురూ వరండాలో కూర్చొని కాఫీ త్రాగేవారు. తరుచు వెప్పపుట్టించే బాతాఖానీ పూర్తికాగానే ఎవరి పనుల్లో వారు నిమగ్నమయ్యేవారు. మళ్లీ పునస్సమాగమం మధ్యాహ్న భోజనకాలానికే. మధ్యాహ్నం రెండుగంటల కల్లా భోజనాలయి పోయేవి. సాయంత్రం అతను ఆఫీసు నుంచి రాగానే టీ త్రాగి తరుచు ఏదో పుస్తకం పైకి చదువుతూంగేవాడు; ఆమెపని చేసుకొంటూనే వినేది. ఇక స్నేహితులెవరైనా వస్తే ఆ పూటకి బాతాఖానీయే. ఏ వ్యాపారానికో దూరంగా వెడితే మాత్రం అతను భార్యకు ప్రతిరోజూ ఉత్తరాలు వ్రాసేవాడు; అందుకునేవాడుకూడా. ఒకప్పుడు ఆవిడకూడా బైలుదేరేది; అప్పట్లో వాళ్ల సంతోషానికి పరిమితిమే ఉండేదికాదు. ఇక అతని పుట్టినరోజునా, ఇతర పండుగల

రోజుల్లోనూ వచ్చిన స్నేహితులందరికీ ఆమె ఎలా సర్దిచెప్పేదో అతనికే ఆశ్చర్యం వేసేది. నలుగురిలోనూ ఆమె తెచ్చుకున్న పేరు, ఆమెకున్న గౌరవం — తెలుసుకొనీ వినీ,—ఆమెమీద ప్రేమ ఇంకా ఎక్కువై పంచప్రాణాలూ ఆమెలోనే దాచుకోసాగాడు.

అంతా బాగానే జరిగింది. మొదట్లో కొంత భయపెట్టినా ఎలాగో గర్భిణీ నిలిచింది. ఇంక పుట్టబోయే బిడ్డని ఎట్లా పెంచాలా అన్నదే వాళ్ల సమస్య. ఆచర్చలతోనే వాళ్ల కాలక్షేపం. ఎలా చదివించాలి, ఎలాంటి ఏర్పాట్లు చేయాలి — మొదలైన సమస్యలన్నిటికీ ఎడిసీయే తన నిర్ణయాలిచ్చాడు. ఇక ఆవిడ కోరిక కూడా అతని నిర్ణయాలకి తలఒగ్గి సక్రమంగా అమలు జరపటమే. ఎడిసీ వైద్యగ్రంథాలన్నీ తిరగవేయటం ప్రారంభించాడు వాటి ప్రకారం శాస్త్రీయంగా తమ బిడ్డని పెంచాలని అతని ఆశ. పాపం ఆ విడ అన్నిటికీ సిద్ధపడి ఆ ప్రకారం ఆయత్తమయ్యేది. చిన్న చిన్న బొంతలు, చెవులకు చలిగాలి తగలకుండా ఊలు టోపీలు, దోమతెరలు, ఉయ్యాలలు తయారు చేస్తూ కూర్చునేది. ఈ విధంగా, వారి వివాహమయిన రెండవ సంవత్సరంకూడా, మళ్లీ వసంతందాకా సాగిపోయింది.

*   *   *   *   *   *   *   *

ఆ వేళ ఆదివారం. ఏదో పండుగరోజు. లీజాకు అయిదవనెల. ఎంత జాగ్రత్తగా ఉన్నా కొంత చలాకీగా కొంత హుషారుగా ఉండేది. అతని తల్లీ అత్తగారూ కూడా ఆ ఇంట్లోనే ఉండేవారు. ఆమె సంరక్షణ బాధ్యతలన్నీ వాళ్ల భుజాలమీదకి తీసుకొని ఆవంకతో ప్రతీ చిన్న విషయానికీ ఆమెను ఆడిపోసేవారు ఆవిడ మనస్సు నొచ్చుకున్నా ఊరుకునేవారు కాదు. అతను చూస్తే చెరుకుతోట పనిలో నిమగ్నమై పోయ్యాడు.

ఇంటికి వెల్లలు, ఎప్పుడో పెద్ద పండుక్కి అయ్యాయి ఇల్లుమకిలి పట్టిందని లీజా నిశ్చయించుకొని, ఉన్న నౌఖర్లకు తోడుగా ఇద్దరు ఆడకూలీల్ని పనిలో పెట్టింది. వాళ్లుకూడా ఉదయమే పనిలోకి వచ్చారు. వాళ్లిద్దరిలోనూ ఒకర్తి సైపానిడా. ఆ ఆఫీసు గుమాస్తాద్వారా ఈ ఇల్లు కడిగేపని సంపాదించి, బిడ్డణ్ణి చంకలో పెట్టుకుని పనిలోకొచ్చింది, కొత్త "అమ్మ" గారిని ఒకసారి చూడాలని దానిసరదా. సైపానిడా ఇదివరకు లాగే, పొట్టచేతబట్టుకుని బ్రతుకుతోంది; ఆమె భర్త ఇంకా మాస్కోలోనే ఉన్నాడు. మొదట్లో ముసలిడానియల్ తోటీ [అడివిలో కలపనరుక్కుపోతూంటే ఒకసారి డానియల్ ఆమెని పట్టుకున్నాడు] ఆ తరవాత యజమానితోటీ, ఇప్పుడు ఆఫీసు గుమాస్తాతోటీ ఆమె సంబంధాలు పెట్టుకుంది. కనుక యజమాని అవసరం ఇప్పుడేమీ ఆమెకు లేదు. 'ఆయనకో పెళ్లాముందిగా' అనుకుంది. అయితే ఆవిణ్ణీ, ఆవిడ పద్ధతినీ ఒకసారి చూడటం మంచిది. జనం ఆమె గొప్పని ఎందుకలా చెప్పుకొంటారో!

ఎప్పుడో చర్చిదగ్గర తటస్థపడ్డ తర్వాత నేటివరకూ ఎజినీ స్టెఫానిడాని చూడలేదు. ఆవేళ ఉదయం అయిదు గంటలకే, చేలో ఎరువులు జల్లించటంకోసం బైలుదేరి ఎజినీ వెళ్లిపోయాడు. అప్పటికింకా ఆ ఇద్దరు స్త్రీలూ పనిలోకి రాలేదు.

పని సంతృప్తికరంగా సాగటంచూసి సంతోషంతో, తృప్తితో, ఆకలితో ఇంటికొచ్చాడు. గుర్రందిగి దానిని తోటమాలి కప్పగించాడు. మొక్కల్ని కొరడాతో కొట్టి ఇంట్లోకిపోతూ 'ఎరువులు న్యాయంచేస్తాయి' అనుకున్నాడు. ఎట్లాంటి, ఎవరికి అతను ఆలోచించనూలేదు; అతనికి తెలియనూ తెలియదు.

వాళ్లు తివాచీని గడ్డిలో దులుపుతున్నారు. ఇంట్లోని సామానంతా బైటకి తెచ్చేశారు.

'ఇదేమిట్రాబాబూ! ఈ ఇల్లుకడగడా లేమిటి ?...లీజా బలేమనిషి ... ఎరువులు న్యాయం చేస్తాయి...బలేమనిషిలే లీజా...ఇల్లు చక్కదిద్దుకోవటం దానికే తెలియాలి.' తెల్లబట్టల్లో ఆమె నవ్వుతూన్న ముఖం అతనికళ్లకు కట్టింది. 'అన్నట్టు బూట్లు విప్పేసెయ్యాలి. లేకపోతే "ఎరువులు న్యాయంచేస్తాయి," అంటే ఎరువుల వాసన, ఇల్లాలు ఒకేస్థితిలో ఉన్నాయన్న మాట, "ఒకేస్థితిలో ఏమిటి?" ఏమిటా— 'ఆమె కడుపులో ఒక బుల్లి పాపాయి పెరుగుతోందిగా,' అనుకున్నాడు. 'అవును' ఎరువులు న్యాయంచేస్తాయి, ఆఆలోచనలకి నవ్వుకుంటూ తలుపుమీద చెయ్యివేసి పైకి లాగబోయాడు.

కాని, అతను లాగబోతుండగానే ఆ తలుపులు తమంతతామే తెరుచుకొన్నాయి. ఎగబోసి బట్టకట్టుకొని నెత్తిన మోపుపెట్టుకొని ఏవరో ఒక స్త్రీ తనకు ముఖాముఖీ ఎదురయింది. ఆ విణ్ణి పోనివ్వటానికని తాను పక్కకు ఒత్తిగిల్లాడు. అతనికి దారివ్వటానికని ఆమె పక్కకు ఒత్తిగిల్లి తన తడిచేతులతో పమిట సర్దుకుంది.

"పదపద, ముందునువ్వు పద, అందాకా..." ఎజినీ ఏదో అనబోయి, ఆమెను గుర్తుపట్టి, చటుక్కున ఆగిపోయాడు.

ఆమెనవ్వుతున్న కళ్లతో, చాలా సంతోషంగా చూసింది! మళ్ళీ పమిట సర్దుకుని వెళ్ళిపోయింది.

"నాన్సెన్స్... ఇంపోజిబుల్" అనుకున్నాడో అన్నాడో ఎజినీ; చెయ్యి మాత్రం ఓక ఈగని అదిలించినట్టు విసిరాడు. ఆమె దర్శనం అతనికి ఆనందాన్ని కలిగించలేదు. ఆవిణ్ణి ఇలాచూడటం అతన్ని బాధించింది; కాని ఆమె బలమైన శరీరంపై వ్రాలి అతని కళ్లు మరీబాధించసాగాయి. ఆమె చేతుల్నీ, భుజాల్నీ, ఛాతీ పంపుల్నీ చీర మడతల్నీ చూస్తూ అతని చూపులు అక్కడే నిలబడిపొయ్యాయి.

'ఎందుకిలా చూస్తున్నాను?' ఆవిణ్ణి తప్పించుకోవాలని కళ్లుదించుకొంటూ, తనలో తనే ప్రశ్నించుకున్నాడు. 'ఏమైనా నేను లోపలికిపోయి బట్టలుమార్చ

కోవటం మంచిది' వెనక్కిగిరుక్కునతిరిగి అయిదు అడుగులు వేశాడో లేదో ఆమెను ఇం కొక్కసారి చూడాలనిపించి, ఎందుకో, దేనికో తనకే తెలియకుండానే ఆమెవైపు చూశాడు. ఆమె దొడ్డిమూలదాకా వెళ్లి వెనక్కితిరిగి అతనికేసి చూసింది.

'ఛి ఛీ, ఏమిటీపని!' మందలించుకున్నాడు. 'ఆవిడ ఏమనుకుంటుంది ... ఆ ఈపాటికి అనుకుంటూనే ఉంటుంది....'

తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. ఒక ముసిలావిడ ఆగది గచ్చును కడుగుతోంది. ఎజినీ తీవిగా నడిచి మురికి నీటితో తడిసిన ఆ గదిలో ఇంచుమించు చిందులు త్రొక్కాడు. పంచె మార్చుకొనే ప్రయత్నం వదలి, గోడమీదఉన్న జోళ్లు తీసుకొని వెళ్లబోతూంటే ముసిల్ది గదిలోంచి బైటకు నడిచింది.

'ఈ ముసిలిముండ బైటకి పోయింది కనుక ఇంక స్టైపానిడా ఒక్కర్తీ లోపలి కొస్తుంది.' అతనిలోని ఎవరో ఆలోచించసాగేరు.

'ఇదేమి ఆలోచన్రా నాయనా, ఇదేంపని!' చెప్పులుచేత్తో పుచ్చుకొని రెండు ఉరుకుల్లో హాల్లోపడి అక్కడ జోళ్లుతొడుక్కొని, తిన్నగా వరండాలోకివెళ్ళి, ముసలమ్మలిద్దరూ కాఫీ త్రాగుతూంటే అక్కడ కూర్చున్నాడు. లీజా అతనికోసం ఎదురుచూస్తోంది. ఆవిడకూడా ఆ పక్క గుమ్మముంటే అప్పుడే వచ్చింది.

'అమ్మనాయనో! నేను గౌరవస్తుణ్ణనీ, పవిత్రుణ్ణనీ,అమాయకుణ్ణనీ అనుకునే లీజాయే— లీజాకే తెలిస్తే? అనుకున్నాడు.

లీజా మామూలుగానే నవ్వుతూవచ్చి అతని ప్రక్కనే కూర్చుంది. కాని ఇవాళ ఎంచాతనో ఆమె ముఖం పాలిపోయి, తెల్లగా, పొడుగ్గా, నీరసంగా ఉన్నట్టు కన పడింది.

* * * * *

కాఫీలవుతున్నాయి. ఆ సమయంలో ఒకరకం ఆడజాతి సంభాషణ ప్రారంభమయింది. అలాంటి సంభాషణల కెలాంటి తార్కిక సంఘటనా ఉండనక్కర్లేదు. అది ఆ ఇంట్లో మామూలే. అలాంటి సంభాషణలు నిరాఘాటంగా కొనసాగవలసిందే.

ముసిలాళ్ళు ఇద్దరూ ఒకళ్ళనొకళ్ళు నూదిపోట్లు పొడుచుకుంటున్నారు. పాపం, లీజా మాత్రం అతి తెలివిగా వాళ్ళిద్దరి మధ్యా దోబూచు లాడుతోంది.

"మీరు రాకుండానే మీ గది కడిగించటం పూర్తి చేదామనుకున్నాను; కాని వీలివ్వలేదు. అయినా తొందరగా అయిపోతుంది లెండి" ఆమె భర్తతో చెప్పింది.

"దానికేంగాని, నేను లేచాక నీకు బాగా నిద్రపట్టిందా?"

"బాగానే నిద్రపోయాను. ఒంట్లో కూడా కులాసాగానే ఉంది."

"ఏం బాగో వల్లకాటిబాగు. ఒక మూల రోళ్ళు బద్దలయ్యే ఎండలాయిరి. ఎండంతా కిటికీల్లోంచి దాని మీదనే పడుతోందంటే ఇంకేమి నిద్ర." వార్వారా వ్యాఖ్యానించింది. "కిటికీలకి రంగుటద్దాలుంటే బాగుండేది. నాగదికి అలాగే ఉండేవి. ఇంతకీ అది ఓ పనిలేని మనిషి."

"పదిగంటలకల్లా మిద్దెలోకే పోతున్నాం గదా" అందుకుంది మేరీ.

"అందుకే జ్వరం వస్తుంది; రమ్మంటేరాదూ? అంతా తేమగా ఉంటే," వార్వారా తిప్పికొట్టింది. రెండు నిమిషాల క్రితం ఆమె అన్నదానికీ ఇప్పుడామె అన్నదానికీ ఏమీసంబంధం లేదని ఆమెకు తెలియదు. "మా డాక్టరంటాడు: రోగిని చూడకుండా రోగాన్ని గుర్తించటం కష్టమని. ఆయనకి బాగా తెలుసు. పెద్ద పేరున్నవాడు; పైగా చూడటానికి వచ్చినప్పుడల్లా ఆయనకి వందరూకా ఇస్తూనే ఉంటాం. చచ్చి స్వర్గాన ఉన్నారు. ఆయనకి డాక్టర్లంటే ఒళ్ళుమంట; అయినా నా విషయంలో ఆయన ఎప్పుడూ కాదనలేదు."

"ఎవడు కాదంటాడు తన పెళ్ళాం మాట! అందులోనూ ఆమె జీవితమూ, ఆమె బిడ్డ జీవితమూ ఆధారపడ్డ..."

"అవును; ఆడదానికి చేతిలో నాలుగురాళ్ళుంటే చీటికీ మాటికీ మొగుడి మీద ఆధారపడఖ్ఖర్లేదు. మంచి భార్య ఎప్పుడూ అణుకువగానే ఉంటుంది." అంది వార్వారా, "లీజా, పాపం, జబ్బుపడ్డప్పటినుంచీ చాలా నీరసంగా ఉంటోంది."

"అదేమీ కాదమ్మా. నాకేం! నేను దుక్కలా ఉన్నాను. నువ్వేమీతినవా?"

"నాకేమీవద్దే."

"ఆవిణ్ణీ తినమన్నాను; ఆవిడ వద్దుకాక వద్దంది." మేరీ అది తన తప్పుకాదన్నట్టు చెప్పింది.

"వద్దుతల్లీ నాకడుపు నిండుగానేఉంది." శ్రుతిమించి రాగాన పడుతూంటే తానే సర్దుకొస్తున్నట్టు నటిస్తూ వార్వారా సంభాషణ మార్చి ఎజినీతో అంది:

"ఏంబాబూ, ఎరువులు జల్లించటం పూర్తయిందీ?"

లీజా ఫలహారం తేవటానికని లోపలికెళ్ళింది.

"ఒసేవ్! నాకొద్దే, నాకొద్దుబాబూ!"

"లీజా లీజా, కాస్తనింపాదిగా వెళ్ళమ్మా!" అంది మేరీ, "అలా ఉరుకవేస్తే ఎంత ప్రమాదం!"

"మనస్సు కుదురుగా ఉంటే ఏ ప్రమాదమూ ఉండదు," అంది వార్వారా దేనినో సూచిస్తున్నట్టు. కాని, ఆ మాటలు సూచించగలిగిన సంఘటన గత చరిత్రలో ఏమీ లేదని ఆమెకు కూడా తెలుసు.

లీజా ఫలహారం పట్టుకొచ్చింది. ఎజినీ కాఫీ పూర్తి చేసి అలాగే మత్తుగా కూర్చుని వింటున్నాడు. ఇలాంటి సంభాషణలు అతనికి కొత్త కాదు. వాటికి పూర్తిగా అలవాటు పడ్డాడు. అయితే కొత్త ఏమిటంటే వాటిల్లో ఎక్కడా అర్థం లేదని మాత్రం ఇవాళ గ్రహించటం. ఇంతకు పూర్వమే జరిగిన దాన్ని ఇంకొకసారి మననం చేసుకోవాలనుకున్నాడు. కాని, వీళ్ళ గందరగోళం అందుకు అవకాశం ఇవ్వ లేదు. కాఫీ అయిపోగానే వార్వారా విషపునవ్వు నవ్వుకొంటూ వెళ్ళిపోయింది. లీజా, ఎజినీ, మేరీలు అక్కడేఉండి పోయారు. చాలా కులాసాగా మాట్లాడు కున్నారు. కాని, లీజా, చాలా సూక్ష్మగ్రాహి కనుక, ఎజినీ ఎందుకో బాధపడు తున్నాడని గ్రహించింది. ఏదైనా పొరపాటు జరిగిందా అని ఆమె అడిగింది. ఇలాంటి ప్రశ్న వస్తుందని అతను అనుకోలేదు. అందుచేత కంగారుపడి, అబ్బే ఏమీ లేదని చెప్పటానికి రెండునిమిషాలు పట్టింది. అది ఆమె అనుమానాన్ని పూర్తిగా ధృఢ పరచింది. పాలల్లో ఈగ ఆమెకెంత స్పష్టమో, అతన్ని ఏదో చాలా విపరీతంగా బాధిస్తున్నదనే విషయం కూడా ఆమెకు అంత స్పష్టమయింది. అయినా అతను అదేమిటో చెప్పడు. ఏమిటయి ఉంటుంది?

*　　*　　*　　*　　*

కొద్దిసేపట్లో ఎవరితావుకు వాళ్ళు వెళ్ళి పోయారు. ఎజినీ మామూలుగానే తను చదువుకొనే గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. ఉత్తరాలు వ్రాసుకోవటానికీ చదువుకోటా నికీ బదులు ఒక సిగరెట్టు తర్వాత ఇంకొకటి ముట్టించి ఆలోచిస్తున్నాడు, తన పెళ్ళినాటి నుంచీ ఏరాచపురుపు బాధ అయితే వదిలి పోయిందనుకున్నాడో, అదే, ఇవ్వాళ, తలవని తలంపుగా రేగటం అతన్ని కలత బెట్టింది; విపరీతంగా భయపెట్టింది. తన పెళ్ళి నాటినుంచీ ఒక్క తనభార్యమీద తప్ప—ఆమెమీదగాని—ఏ ఇతర స్త్రీ మీదగాని తనలో అలాంటి అనుభూతి రేగలేదు. తనకిలాంటి "విముక్తి" వచ్చినం దుకు అతనెంతో సంతోషించే వాడు. కాని ఇలా తలవని తలంపుగా జరిగిన సంఘ టన, అతను నిజంగా విముక్తుడు కాలేదని రుజువు పరిచింది. ఆ అనుభూతికి తాను లొంగి పోతున్నానిగాని, ఆమెను తాను కాంక్షిస్తున్నాననిగాని అతని భయం కాదు; ఆమెను కలలో కూడా అతను కాంక్షించటం లేదు; అయితే ఆ అనుభూతి అతనిలో పూర్తిగా చచ్చిపోలేదనీ, అది ఇంకా బ్రతికి ఉందనీ, దానితో అతనింకా పోరాడక తప్పదనీ అతని బాధ. దానిని ఎలాగైనా అణచి వేసుకోగలడు. దానికి అనుమానం కూడా లేదు.

ఒక ఉత్తరానికి అతను జవాబివ్వాలి. ఒక కాయితం కూడా వ్రాయక తప్పదు. అందుకని టేబిలు ముందు కూర్చుని ఉపక్రమించాడు. అది పూర్తి చేసి తనని ఆందోళన పరచిన సంఘటనని కూడా మరచిపోయి, పశువుల దొడ్డిలోకి

వెళ్ళాలని బైటికొచ్చాడు. మళ్ళీ ఏలినాటి శని నెత్తిన తన్నినట్టు ఒక ఎర్రచీర మనిషి తనను చుట్టుముట్టి చేతుల్నీ శరీరాన్నీ ఊపుకొంటూ, చకచకా ముందుకు సాగిపోయింది. అలా సాగిపోవటమే కాకుండా ఆ ముందున్న నౌఖర్ని కలుసుకోవటం కోసం పరిగెట్టింది కూడా.

మళ్ళీ ఆ మిట్ట మధ్యాహ్నం ఆ దూలగొండి మొక్కలు, డానియల్ గుడిశ, ఆ చెట్ల గుబురుల మధ్య నవ్వుతూ ఆమె చివళ్ళను కొరుకుతూ ఆమె—అతని ఊహాపథంలో గోచరించాయి.

"ఆబ్బే ఇంక ఇలా సాగడానికి వీల్లేదు." అనుకున్నాడు. ఆ మనిషి కనుచూపుమేర దాటిపోయేదాకా ఆగి, తిన్నగా ఆఫీసుకు చేరుకున్నాడు.

మధ్యాహ్నం భోజనాలవేళ అయింది. మేస్త్రీ ఇంకా అక్కడే ఉండాలని వాంఛించాడు; అలాగే మేస్త్రీ కనిపించాడు కూడా. మధ్యాహ్నం కునుకులోంచి మేస్త్రీ అప్పుడేలేచి, చేతులుచాచి, ఆవలిస్తూ ఒళ్ళు విరుచుకుంటున్నాడు, ఎవరితోటో మాట్లాడుతూ.

"వాసిలీ!" ఎజినీ మేస్త్రీని పిలిచాడు.

"అయ్యా!"

"నీతో మాట్లాడాలి."

"చిత్తం"

"ముందు ఆ మాట్లాడేదేదో పూర్తిచేసెయ్."

"ఏమి? దాన్ని తీసుకొస్తున్నావా?" వాసిలీ పైల కాపును అడిగాడు.

"బరువుగా ఉందండీ, వాసిలీగారూ."

"ఏమిటది?" అన్నాడు ఎజినీ.

"బీటిలో ఆవొకటి ఈ నిందండయ్యా... సరేనేను చూస్తాలే; నువ్వుపో."

పైల కాపువెళ్ళి పోయాడు.

"నీకు తెలుసుననుకుంటాను" ఎజినీ ప్రారంభించి సిగ్గుపడ్డాడు. "నీకు తెలుసుగా వాసిలీ నేను బ్రహ్మచారిగా ఉన్నప్పుడు కొంచెం కట్టు తప్పానని... నువ్వు వినే ఉంటావు."

వాసిలీ తన యజమాని స్థితికి చాలా జాలిపడ్డాడు. "స్టెపానిడా సంగతాండి?" అతనికళ్లు నవ్వాయి.

"అవును. ఇటుచూడు. దాన్ని ఇంటిపనిలో పెట్టకు, నీకు పుణ్యముంటుంది. తెలిసిందా, నాకెంతో ఎబ్బెట్టుగా ఉంటుంది..."

"చిత్తం. బహుశా గుమస్తా గారే పెట్టిఉంటాడండి."

"కావచ్చు...సరే కాని, మిగతా ఎరువులుకూడా చల్లించండి." తన కంగారు అణుచుకోవాలని ఎజిసీ ప్రయత్నించాడు.

"చిత్తం. అలాగే చేస్తానండి."

ఈ విధంగా ఆ కథకంచికెళ్ళింది. ఎజిసీ శాంతించాడు. ఒక సంవత్సరంపాటు ఆమెని చూడకుండా తను ఉండలేదు కనకనా! అలాగే ఇక ముందుకూడాను. 'పోతే, వాసిలీ ఈ సంగతి గుమస్తాతో చెప్తాడు. గుమస్తా స్టెపానిడాతో చెప్తాడు. నాకింక దాని అవసరంలేదని అదే గ్రహిస్తుంది,' అనుకున్నాడు ఎజిసీ. ఎలాగో కష్టపడి వాసిలీతో ఖచ్చితంగా చెప్పగలిగినందుకు సంతోషించాడు కూడా.

"గుండెల్లో ఏదో చెయ్యిపెట్టి కెలికినట్టు పడే బాధకన్నా ఆ అవమానం కన్నా ఇది చాలా నయం" తను చేసిన ఆ పాపం ఆలోచనలో కొచ్చేసరికి ఆ జ్ఞాపకానికే అతని ఒళ్ళు ఝల్లుమంది.

*   *   *   *   *

తన సిగ్గునీ అవమానాన్నీ దిగమింగుకొని, వాసిలీతో చెప్పుకోవాలని ఎజిసీ చేసిన ప్రయత్నంలో పడ్డ నైతిక మధనలో అతని హృదయం తేలికయింది. అంతా చక్కబడ్డట్టే అతను భావించాడు. అతను చాలా ప్రశాంతంగా, ఇది వరకులాగే సుఖంగా ఉన్నాడని లీజా గ్రహించింది. 'మా అమ్మ, మా అత్త—ఒకళ్ళనొకళ్ళు దెప్పిపొడుచుకోటం వల్ల ఆయన మనస్సు బాధపడింది. అంతే, ఇలాంటి గొడవలు ఎవళ్ళకైనా దుర్భరమే. అందులోనూ ఆయన సున్నితమైన హృదయానికి మరీ కష్టం. అస్తమానూ ఒకళ్ళనొకళ్ళు ఆడిపోసుకొంటూంటే భరించటం ఎవరితరం?' అనుకుంది.

ఆ మరునాడు పెద్దపండుగ. ఆ పండుగనాడు అడవుల్లో పనిచేసే పాటక జనం యావత్తూ, ముఖ్యంగా ఆడాళ్లు, యజమాని ఇంటికి వచ్చి పాటలు పాడుతూ నృత్యం చేయటం ఒక సాంప్రదాయం. అలాగే ఆ వేళ ఆడవాళ్లంతా వచ్చారు. మబ్బు పట్టిన ఎండ అందంగా ఉంది. మేరీ వార్వారాలు వరండాలోకి వచ్చి నిలబడ్డారు. చైనా శిల్క్ వస్త్రాలు ధరించి, చిత్తుగా తాగి మామయ్య కూడా అక్కడికి తయారయ్యాడు.

పెళ్ళికాని పిల్లలు, పెళ్ళిఅయిన స్త్రీలు గుండ్రంగా నించున్నారు. వాళ్ళ రంగురంగు బట్టలు చాలా చిత్రంగా మెరుస్తున్నాయి. ఈ వలయానికి మధ్యన చుట్టూను, సూర్యుడినుంచి విడివడి తమచుట్టూ తాము ప్రదక్షిణం చేస్తూ సూర్యుడి చుట్టూ తిరిగే ఉపగ్రహాలల్లా, మరికొందరు నించున్నారు. చెయ్యీ చెయ్యీ కలుపుకు గిరగిర తిరుగుతున్నారు. ఉన్నకుంకలు కిచకిచ లాడుతూ ఒకళ్ళ వెనుక ఒకళ్ళు ముందుకీ వెనక్కీ నడుస్తున్నారు. బాగావయస్సు వచ్చిన యువకులు తలపై టోపీలతో ఎర్రటి కోట్లు తొడుక్కొని సూర్యకాంతం పువ్వు గింజల్ని తుబుక్కున ఊమ్ము

తున్నారు. నృత్యం అతికోలాహలంగా ప్రారంభమయింది. వరండాదిగి ముసిలమ్మ లిద్దరూ కొంచెం దగ్గరగా వచ్చారు. లీజాకూడా వాళ్ల ననుసరించింది. లేత నీలంరంగు బట్టలు కట్టుకొంది లీజా.

ఎజినీ బైటకొద్దామనుకోలేదు; అయితే దాక్కోవటం ధర్మం కాదు. కనుక తను కూడా సిగరెట్టు కాల్చుకొంటూ బైటకొచ్చి, ఆ జనసమూహానికి నమస్కరించి, వాళ్లల్లో ఒకరితో మాటాడాడు. వెంటనే ఆడవాళ్లు వాళ్ల శక్తికొద్దీ నృత్యం గానం లంకించుకొన్నారు.

"అమ్మా, అయ్యగార్ని కూడా ముందుకు రమ్మంటున్నారండి!"—ఒక యువకుడు ముందుకొచ్చి లీజాతో చెప్పాడు. లీజా ఎజినీనివచ్చి డ్యాన్సుచూడమని పిలిచింది. ముఖ్యంగా అద్భుతంగా నృత్యంచేస్తున్న ఒకామెకేసి చూడమంది. ఆమె స్టెపానిడా. పసుపుపచ్చని చీరకట్టింది. ఊదారంగు బాడీలేని జాకెట్; బలిష్ఠమై, ఉవ్విళ్లూరించే ఉత్సాహంతో శరీరాన్ని ఊపుతోంది. సందేహంలేదు ఆమె గొప్పగానే డ్యాన్సు చేసింది. అతనేమీ చూడలేదు.

"అవునవును" అనుకున్నాడు; కళ్ళజోడు తీసి జేబులో పెట్టుకున్నాడు. 'అవునవును' అనుకున్నాడు; మళ్ళీ కళ్ళజోడు జేబులోంచి తీసి ముక్కుకు తగిలించుకొన్నాడు. 'అయితే ఇంక దీన్ని తప్పించుకోవటం నా తరం కాదన్నమాట,' అనుకున్నాడు.

అతను ఆమెకేసి చూడలేదు. ఆమె ఆకర్షిస్తుందేమోనని అతని భయం. బహుశా అందుకనేనేమో అతను పొరపాటున చూసిన చూపులోనే ఆమె ఆకర్షింప బడింది. అదిగాక ఆమె ఓరచూపును బట్టి ఆమె అతన్ని చూసిందనీ, అతను ఆమెని చూసి తన్మయం చెందినట్టు ఆమె గ్రహించిందనీ, ఎజినీ గ్రహించాడు. మర్యాదకి అవసరమైనంత సేపూ అక్కడే నిలబడ్డాడు. కాని, తీరా వార్వారా సంతోషంతో వళ్ళు తెలియక దాన్ని 'అమ్మాయీ' అని తెలివి తక్కువగా చేరబిలిచి కబుర్లు పెట్టగానే చటుక్కున వెనుదిరిగి ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు.

దాన్ని చూడకూడదనే దృఢనిశ్చయంతోనే అతను ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళాడుగాని తిరిగి యెలాగో యెందుకో తెలియకుండానే కిటికీ వెనక నిలబడి అదే పనిగా చూసి చూసి ఆ అందాన్ని తన కళ్ళకు విందు చేశాడు.

ఎవళ్లూ చూడనప్పుడు మేడమీంచి కిందకి పరిగెట్టి, వరండాలోకి కాళ్ళు ఎత్తి ఎత్తి వేసుకొంటూ వచ్చి, అక్కడ సిగరెట్టు ముట్టించి, అవుటుకి వెడుతున్నట్టు నటిస్తూ, ఆమెను వెంబడించాడు. రెండడుగులు వేశాడో లేదో దానిమ్మ చెట్టు వెనకాల ఊదారంగు బాడీలేని జాకెట్టునీ పసుపు పచ్చ చీరనీ చూశాడు. ఇంకో ఆమెతో కలిసి ఆవిడ ఎక్కడికో వెడుతోంది. 'వాళ్ళెక్కడికి వెడుతున్నారు ?'

అకస్మాత్తుగా ఒక మహా భయంకరమైన వాంఛ అతని హృదయాన్ని పిండినట్టయింది. ఎవరి ఆజ్ఞనో శిరసావహిస్తున్నట్టు చుట్టూ చూసి ఆవిణ్ని అనుసరించాడు.

“అయ్యా దొరగారూ, దొరగారూ! మీ దర్శనం కోసం వచ్చాను.” వెనకాల తనకోసం అరుస్తున్న గొంతుక. నుయ్యి తవ్వుతున్న ముసలి కూలీని చూసి చటుక్కున వెనుదిరిగి అతని దగ్గిరికి వచ్చాడు. అతనితో మాట్లాడుతూనే పక్కకి తిరిగి, వాళ్ళిద్దరూ సాలోపులోకి వెళ్ళిపోతూండటం చూశాడు. బహుశా నూతి దగ్గిరికి కాబోలు: లేక అదో వంకో! అక్కడ రెండు నిమిషాలు ఆగి మళ్ళీ మందలోకి పరుగెత్తుకు వచ్చేశారు.

* * * * *

కూలీతో మాట్లాడిన తర్వాత, మహాపరాధం చేసిన వాడిలా ఖిన్నుడై ఎజినీ ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు. మొదటి సంగతి ఆమె అతన్ని అర్థంచేసుకొంది; అతనికి ఆమెను చూడాలనే వాంఛబలీయంగా ఉన్నట్టు విశ్వసించింది; ఆమెకూడా వాంఛించింది. రెండవది! కూడా వచ్చిన ఆవిడకికూడా ఈ సంగతి తెలిసిపోయింది.

ఇవన్నీ ఇలా ఉండగా తాను ఓడిపోయానని ఎజినీ అనుకున్నాడు; తన ఇంద్రియ నిగ్రహం తననే జయించింది; తనకు తనపై అధికారం లేదు; తనలోని ఎవరో తనపై అధికారం చెలాయిస్తున్నారు. ఇంతవరకు ఈ గండాన్ని గడచి బైట పడటానికి కారణం కేవలం అదృష్టమే. ఇవేళ కాకపోతే రేపు, తప్పితే ఎల్లుండి — ఇక తన పతనం తప్పదు.

‘అవును; పతనమే,’ అతను ఇంకోలా అర్థం చేసుకోలేడు. తనని ప్రేమించే తన చిన్న భార్యకి ద్రోహం చేయటం, ఎవర్తో ఒక పల్లెదాన్ని అంటుకోవటం, అందులోనూ అందరూ చూస్తుండగా — అదిపతనం కాక ఇంకేమిటి? పతనమే; పతనమే; ముమ్మాటికి పతనమే. బతకటం అసాధ్యమైనంత పతనం! వీల్లేదు. యేదో చెయ్యాలి.

“ఓరి దేవుడా, . ఏం చెయ్యను? చివరికి ఇలా పతనం పొందవలసిందేనా?” అనుకున్నాడు. ఏపని చేయటమూ సాధ్యంకాదా? అయినా ఏదో చెయ్యక తప్పదు. ‘అసలు ఆమెను గురించి ఆలోచించవద్దు!’ ఆజ్ఞాపించుకున్నాడు. ‘ఆలోచించకు!’ వెంటనే ఆలోచించటం ప్రారంభించాడు. ఆమె కళ్ళముందు కనిపించింది. ఆమె ముఖం మీద ఆకుల నీడలు కూడా కనిపించాయి.

ఒక సన్యాసి కథ జ్ఞాపకం వచ్చింది. వెనకటికి ఒక సన్యాసో ఒక రుషీంద్రుడో కాని తాను వలచిన ఒక స్త్రీని ఆమె పుండుమీద మందు పట్టించే మిషతో ఆమెను తాకి—ఆ తరవాత పశ్చాత్తాపంలో సలసల మరిగే నూనెలో వేళ్ళు పెట్టి కాల్చుకున్నాడట. ఆకథ జ్ఞాపకం తెచ్చుకున్నాడు. ‘అవును చూసి చూసి పతనం పొందలేను. చేతులన్నా కాల్చుకుంటాను గాని, గదిఅంతా కలయ చూశాడు; గదిలో

ఎవరూ లేరు. దీపం వెలిగించాడు. ఒకదాని తర్వాత ఒకటి కాల్చుకోవటం మంచిదని ముందు ఒక వేలు మంటలో పెట్టాడు. 'ఈసారి ఆమెను గురించి ఆలోచించు; ఏం?' వెటకారంగా తనలో తనే అనుకున్నాడు. వేలు చుర్రుమంది; చటుక్కున ఆపాగ బార్చిన వేలు తీసుకొని నోట్లో పెట్టుకున్నాడు. అగ్గిపెట్టె అవతల పారేసి తన తెలివి తక్కువకు తానే నవ్వుకున్నాడు. పిచ్చిగాని, అదా తను చెయ్యవలసిన పని! అయినా ఏదో చెయ్యాలి—అవిణ్ని చూడకుండా ఉండాలంటే తనన్నా వెళ్ళిపోవాలి; లేక దాన్నన్నా పంపించి వెయ్యాలి. అవును ఆవిణ్ని పంపిస్తే? తనతో బస్తీకి తీసుకు పోవటానికో లేక ఇంకో గ్రామానికన్నా సరే—ఏదో చెయ్యమని ఆమె భర్తకి కొంత డబ్బిస్తే? అమ్మయ్యో అల్లరికాదూ! అందరూ ఈ ఊసే చెప్పుకోరూ! ఆఁ అయితే ఏం? ఈ ప్రమాదం కంటే అదే నయం కదా. 'అవును; అదే నయం' అనుకున్నాడు. అనుకుంటూనే కళ్ళను కదల్చకుండా, అలాగే ఆమెకేసి చూశాడు. 'ఆమె యెక్కడి కెడుతోంది?' వెర్రిగా తనే ప్రశ్నించుకున్నాడు. ఆ ప్రశ్నకు తనే జవాబు చెప్పుకోవాలి. అతనికి అనిపించింది: ఆ కిటికీలోనుంచి దీనంగా చూసి ఇంకో స్త్రీ చేతిలో తన చెయ్యి పెట్టుకొని అలా అలా దూరంగా ఊపుకుంటూ వెళ్ళి పోతున్నట్లు. ఎందుకో ఎక్కడికో తెలియకుండానే, ఏవో ఆలోచించుకొంటూ నూటిగా ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోయాడు.

వాసిలీ ఎవరితోటో మాట్లాడుతూ తాపీగా చుట్ట కాల్చుకుంటున్నాడు.

"వాసిలీ, నీతో ఒక మాట చెప్పాలి."

"ఫరవాలేదు చెప్పండి."

"ఒకసారి ఇట్లా రా చెప్తాను."

"ఇలాగే రమ్మంటారా? రెండు నిమిషాల్లో వస్తానుండండి."

వాసిలీ తాగి ఉన్నట్టు ఎజినీ గ్రహించాడు; అయినా తప్పుతుంది గనక నా? ఏమైనా తనకున్న కష్టాల్లో అతను తప్పకుండా తన సానుభూతి చూపించగలడు.

"అదే ఆపాత గొడవే మాట్లాడదామని వచ్చాను, వాసిలీ" అన్నాడు ఎజినీ "దాన్ని గురించి."

"దానికేమండి! దాన్ని పనిలోకి పిలవద్దని చెప్పాగా!"

"అది కాదు. నేనేదో ఆలోచిస్తున్నాను. నీ సలహా ఒకటి కావలసివచ్చి: వాళ్ళని ఊరినుంచి వెళ్ళగొట్టటం పడదంటావా? మొత్తం కుటుంబమంతా."

"వాళ్ళ నెక్కడికి పంపగలమండీ?" వాసిలీ అన్నాడు. అతనికి ఈ ఆలోచన నచ్చలేదు. పోగా అతని గొంతుకలో వెటకారం స్పష్టంగా వినిపించింది ఎజినీకి.

"ఏదో దూరం ఊళ్లో కొంత భూమో, కొంత డబ్బో ఇచ్చి పంపించివేస్తే — మళ్లీ అది నాకళ్లపడదు కదా అని!"

"అది సరే; వాళ్లని పంపటం ఎలాగని? ఉన్న 'కొంపా గోడీ' ఏంచేసుకోవాలి? అయినా మీ రెందుకలాచెయ్యాలి? అది మీకేమి అపకారం చేసింది?"

"అహఁ, వాసిలీ, ఆ సంగతి నా భార్యకి తెలిస్తే ఆవిడ ఒక్కక్షణంకూడా బ్రతకదు."

"ఆవిడకి ఎవరు చెప్తారులెండి"

"ఆ భయంతో ఎలా బ్రతకటమా అని. ఇదంతా నా ప్రాణాలమీద కొచ్చింది."

"ఎందుకండీ అలా బాధపడతారు? గత సుంతా ఎవరు తవ్వుతారు చెప్పండి — అందులోనూ ఏనాటి కథ ? అందరూ అంతో ఇంతో పాపం చేసినవాళ్లే."

"అవునను కో. అయినా వాళ్లపీడ వదుల్చుకోవాలి. నువ్వు ఆమె భర్తతో చెప్పలేవా?"

"చెప్పి లాభంలేదండయ్యా. ఏఁ, మీరిల్లా ఇదయితే యెలాగండీ? జరిగి పోయిందేదో జరిగి పోయింది. యెన్నో జరుగుతూ ఉంటాయి. ఇప్పుడు మిమ్మల్ని గురించి పల్లెత్తి మాట్లాడ గలిగిన వాడెవడు? అందరూ మిమ్మల్ని చూస్తూనే ఉన్నారు."

"అయినా ఒకసారి అతనితో మాట్లాడి చూద్దూ."

"సరేలెండి. అగకూడా చూస్తాను."

ఈ ప్రయత్నం బొత్తిగా నిరర్థకమని తెలిసినప్పటికీ అది కొంత ఊరట నిచ్చింది. పోగా అనవసరంగా గోరంతని కొండంతగా చేసుకుని భయపడుతున్నాడని గ్రహించ గలిగాడు.

యెక్కడన్నా సంకేతం ఏర్పరచి ఆమెనే కలుసు కొంటేనో! అసాధ్యమే. తోటలో పచారుకని వెళ్ళాడు. ఆమె అక్కడినుంచి పారిపోవలసి వచ్చింది.

* * * * *

ఆవేళ సాయంత్రమే కొంత చల్లబడ్డాక లీజాని తీసుకొని మైదానంలోకి షికారు బైలుదేరాడు. ఒక రకం సువాసన గడ్డిని చూపించాలని భర్త పిలవగానే ఒక చిన్న గొయ్యిదాటుతూ కాలుతొట్రుపడి లీజాపడింది. చాలా జాగ్రత్తగానే పడ్డది కాని, గావుకేక పెట్టింది. ఆమె ముఖంలో భయాన్నీ బాధనీ ఎజినీ గుర్తించాడు. అతను వచ్చి లేవదీయబోయాడు కాని ఆమెయే చేతుల్తో వెనక్కి నెట్టేసింది.

"వద్దు, ఉండండి." చాలా నీరసంగా నవ్వింది. ఏదో తప్పుచేసినట్టు భీతిగా అతనికేసి చూసింది. "కొంచెం కాలు బెణికిందంతే."

"నేను చెవికి మోరుకట్టుకొని చెప్తానే ఉంటాను. ఈ స్థితిలో యెవరన్నా గోతులు చూసుతారా?" ఇక వార్వారా ప్రారంభించింది.

"అబ్బే, యేమీ లేదమ్మా. చూడు నేనే లేస్తాను." భర్త చెయ్యి ఊతం పుచ్చుకొని లేచి నిలబడింది. కాని వెంటనే ఆమె ముఖం పాలిపోయింది. ఆమెకు గుండెల్లో దడ పుట్టింది.

"అమ్మా నావంట్లో బాగోలేదే!" తల్లి చెవిలో ఏదో చెప్పింది.

"అమ్మ నా తల్లో రెుంతపని చేశావే! అక్కడికి వెళ్ళకే తల్లీ అని నెత్తీ నోరూ మొత్తుకున్నాను; విన్నావా?" వార్వారా కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకొంది. "ఉండు; నాఖర్లను పిలుస్తాను. నువ్వు నడవకూడదు. దీన్ని ఎత్తుకెళ్లాలి."

"భయంలేదు లీజా; నేను తీసికెడతాను" తన కుడిచెయ్యి ఆమె నడుంచుట్టూ వేశాడు. "నా మెడ పట్టుకో. అదీ అల్లాగ." కిందకివంగి, తన ఎడమ చేతిని ఆమె మోకాళ్లక్రిందకి పోనిచ్చి, ఆమెను పైకెత్తాడు. ఆమె ముఖంలో ఆక్షణంలో కనిపించిన ఆ బాధనీ, దాని వ్యంజనలోని అందాన్నీ, ఆ తరువాత అతనెన్నడూ మరిచిపోలేదు.

"మీకు నేను చాలా బరువుగా ఉన్నాను కదండీ," ఆమె నవ్వుతూ అంది. "అమ్మ పరుగెడుతోంది, చెప్పండి!" ఆమె ముందుకు వంగి అతన్ని ముద్దుపెట్టుకుంది. అతను ఆమెను ఎలా ఎత్తుకెడుతున్నాడో తన తల్లి చూడాలని ఆమె సరదా పడ్డది.

పరిగెట్టవద్దని ఎజినీ వార్వారాను హెచ్చరించాడు; తాను లీజాని తీసుకొస్తున్నానని కూడా అర్చాడు. వార్వారా ఆగి, మరింత గట్టిగా అరవసాగింది.

"దాన్ని పడేస్తావ్; బాబోయ్, నువ్వు దాన్ని పడేస్తావ్. దాన్ని చంపేసీదాకా నీకు నిద్ర పట్టదు. చివరికి దాన్ని నీ యెగాన్ని పెడుతున్నాను. నీకేమీ బుద్ధి లేదు. నువ్వు ఛండాలుడివి!"

"నేను జాగ్రత్తగానే తెస్తున్నానండి."

"నాకూతుర్ని నువ్వు గొంతుపిసికి చంపుతూంటే నేను చూస్తూ కూచుంటానా? నేనొప్పుకోను." ఆమె ఇంకా రొప్పుకొంటూ పరిగెట్టసాగింది.

"పోనిస్తురూ, అదే పోతుంది." లీజానవ్వుతూ అంది.

"ఇదివరకటిలా జరక్కపోతే నయమే."

"దాన్ని గురించి కాదు నేనంటూంట! మా అమ్మని గురించి. మీరు అలిసి పొయ్యారు కాస్సేపు విశ్రమించండి." (ఇంకావుంది)

★